

NĚKTERÉ NÁZORY BURŽOASNÍCH VOJENSKÝCH ODBORNÍKŮ NA OTÁZKY VÝZNAMU, POUŽITÍ A ORGANISACI OBRNĚNÝCH VOJSK A VÝVOJ TANKŮ PRO BUDOUCÍ VÁLKU

(Zpracováno podle cizích pramenů)

V armádách hlavních kapitalistických států, zvláště v armádě USA, je v poslední době vedena široká výměna názorů a diskuse o otázkách týkajících se obrněných vojsk. Tato činnost je zaměřena hlavně na řešení následujících problémů:

Význam, použití a organizaci tanků a obrněných vojsk a směr vývoje nových konstrukcí tanků pro budoucí válku.

Všechny otázky spojené s řešením tohoto úkolu jsou rozpracovány na základě poznatků o účincích zbraní hromadného ničení a o jejich vlivu na soudobý boj a bojové prostředky, na základě poznatků o vývoji tanků a obrněných vojsk v posledních válkách, na poznatcích z rozvoje bojové techniky a techniky vůbec, jakož i na základě úkolů, které jsou pro tu nebo onu armádu v příští možné válce předvídány.

Je velmi zajímavé, že mnoho autorů kromě důkladného studia a rozboru zkušeností hitlerovské armády věnuje značnou pozornost i zkoumání zkušeností a praktické bojové činnosti Sovětské armády v druhé světové válce. Autoři některých článků poukazují na velké zkušenosti, vysoké morální vlastnosti a odolnost sovětských jednotek, vyvozují z toho závěry pro bojovou činnost, zlepšení a zaměření výcviku vojsk.

V rozsáhlé míře je rovněž využíváno pouček, prací a zkušeností buržoasních vojenských odborníků, jako je na příklad Fuller, Paton, Montgomery, Ridgway a j.

Tento článek je sestaven na podkladě několika málo, většinou neoficiálních pramenů. Neřeší do důsledku všechny otázky, o nichž se nahoře zmiňuji. V mnoha otázkách se vyskytují rozpory, z nichž za nejpodstatnější lze považovat rozpor v názorech na novou organizaci obrněných vojsk a na směr vývoje nových konstrukcí tanků. Zatím co směr vývoje tanků podle theoretických závěrů i podle skutečnosti spěje k hledání rychlých, lehkých, laciných a výkonných tanků, jsou do navrhovaných organizací obrněných vojsk většinou odborníků zařazovány i nadále těžké tanky.

Tato skutečnost může některé čtenáře mýlit. Je však třeba vidět, že všechny otázky nejsou ještě s konečnou platností vyřešeny, že jde většinou o theoretické úvahy, a že proto mohou nastat podstatné změny ve všech směrech.

Přál bych si, aby článek posloužil hlavně k částečné představě o theoretickém myšlení západních vojenských odborníků a o jejich některých názorech na soudobá nebo budoucí obrněná vojska.

V ý z n a m t a n k ů a o b r n ě n ý c h v o j s k v b u d o u c í v á l c e

Rada západních vojenských theoretiků dochází i v oficiálních publikacích k závěru, že úloha a význam obrněných vojsk, jakož i tanku v budoucí válce nabude podstatně většího významu, než tomu bylo dosud.

Podplukovník M. L. Kejri v článku »Minulost, přítomnost a budoucnost obrněných vojsk« (»Armor« čís. 2 z roku 1956) se dokonce pokouší dokázat, že obrněná vojska jsou nejdůležitější druh vojska, předurčený mít rozhodující úlohu v pozemních sraženích budoucí války. Jeho názory, jak uvádí, se prý shodují s oficiálními názory velitelství armády USA.

M. L. Kejri vychází z významu obrněných vojsk v minulosti a říká, že tank byl vytvořen za první světové války jako prostředek průlomu silně opevněných obranných postavení. Používalo se ho hlavně k přímé podpoře vojsk na nevelkou hloubku. Po první světové válce rozpracovali přívrženci manévrové války teorii použití tanků pro samostatnou činnost. Avšak v USA a ve Francii nebyla prý tato teorie dostatečně oceněna a ve Velké Británii byla výroba tanků omezena pro nedostatek finančních prostředků. V této době došla však tato teorie plného souhlasu a byla vzata za základ při vojenském plánování. V druhé světové válce se obrněných vojsk hojně používalo na obou válčících stranách a k plnění rozličných úkolů.

V úvahách o budoucnosti obrněných vojsk, kterým autor věnuje největší část svého článku, uvádí, že obrněná vojska mají nejdůležitější úlohu při vedení pozemních operací. Bude jich používáno na velkou hloubku, zvláště v součinnosti s vojenskými vzdušnými silami. Podle jeho názoru, i když atomové zbraně jsou počítány mezi neobyčejně účinné prostředky ničení, není možné je přeceňovat.

Často prohlašujeme, tvrdí autor, že nemůžeme plně zamítnout používání atomových zbraní. Avšak víme rovněž, že použijeme-li atomových zbraní my, odpoví protivník stejně. Začne-li se atomových zbraní používat s taktickými cíli, musí být výsledků jejich účinků využito bez jakéhokoli zdržování. S tímto úkolem se mohou nejlépe vyrovnat obrněná vojska, která mají velkou pohyblivost a palebnou sílu. Nebude-li se atomových zbraní používat, budou rovněž naše úspěchy pravděpodobně záviset na dovedném využívání principu mobility, a to jak na souši, tak ve vzduchu i na moři.

Autor tvrdí, že výsledky cvičení ozbrojených sil pravděpodobného nepřítele, způsob taktiky jeho vojsk a ráz evropského válčiště (i Číny), na kterém se mohou rozvinout válečné akce, dávají Američanům možnost počítat, že obrněná vojska musí v nejbližší budoucnosti mít významnou úlohu.

Jeho úvahy prý vedou k závěru a jasně prý se rysuje, že základním svazkem v nejbližší době nebude pěší, nýbrž obrněná divise.

Použití obrněných vojsk v budoucí válce

O této otázce pojednává rovněž M. L. Kejri v již uvedeném článku. Tvrdí, že při tom bere v úvahu takové otázky, jako je poměr k úloze a úkolům obrněných vojsk se zřetelem na takové skutečnosti, jako je síla pravděpodobného nepřítele, ráz terénu pravděpodobného válčiště, zkušenosti z minulých válek v používání obrněných vojsk a možnosti státu.

Jeho úvahy jej vedou k následujícím závěrům:

1. Vzhledem k tomu, že základním svazkem pozemních vojsk bude obrněná divise, nebude se jí používat v druhém sledu nebo v záloze, jak

tomu bylo v druhé světové válce. Bude působit v prvním sledu, a to jak v útoku, tak i v obraně.

2. Souvislých front z období druhé světové války prý pravděpodobně nebude. Proto budou patrně velká útočná obrněná skupení působit v mezích mezi protitankovými uzly odporu protivníka. Při útoku budou pravděpodobně v prvním sledu sboru zasazeny dvě obrněné divise a v druhém sledu motorisovaná pěchota. Obrněné divise budou působit skoky, střídající se jedna s druhou po splnění poměrně nehlubokých úkolů. Taková bojová činnost prý zabezpečí průlom hluboce učeně obrany protivníka, odrazení jeho protiztečí a udržení tempa útoku. Rozsáhlé použití vzdušných výsadek v průběhu útoku přinutí protivníka udržovat v týlu velké zálohy, což oslabí jeho síly na frontě. Prostory vysazení vzdušných výsadek se musí volit v takové vzdálenosti od předního okraje, aby obrněné divise útočící čelně stačily včas se s nimi spojit.

Pěších divisí, jejichž dosavadní organizaci je prý třeba zachovat, bude používáno hlavně k plnění těchto úkolů: vytvářet protitankové uzly odporu v obraně; zabezpečovat podporu a krýt boky útočících obrněných vojsk; čistit terén ovládnutý obrněnými vojsky od protivníka; působit v prvním sledu při průlomu silně opevněných obranných postavení protivníka nebo v terénu nedostupném tankům; vést útočný boj omezených rozměrů, zejména v noci a za jiných zvláštních podmínek.

3. Je třeba odmítnout zatažení obrněných vojsk do těžkých bojů k dobytí velkých měst podobných Berlínu a Varšavě. Musí se využívat jejich předností k rychlému soustředování a provádění prudkých úderů do hlubokého týlu protivníka a k obejití silně opevněných prostorů.

4. Je výhodné povzbuzovat a podporovat rozumné riziko, smělou, rozhodnou činnost a iniciativu podřízených velitelů a učit je tomu. Rychlý spád boje vyžaduje vydávat písemné rozkazy všeobecného rázu, rychlé reakce na všechny změny situace, vedení činnosti v souladu s ústními rozkazy a vytrvalosti vojsk přinucených vést bojovou činnost za velmi nepříznivých podmínek. Jestliže se v průběhu bojové činnosti zjistí, že se protivník chystá použít atomových zbraní, musí se vojska snažit přiblížit k nepříteli a zahájit boj zblízka.

V souvislosti s tím podotýká, že je třeba cvičit vojska všech útvarů a svazků v taktice boje zblízka tak, jak se to dělá v Sovětském svazu. Velitelům velkých obrněných svazků, je nezbytné propůjčit širokou iniciativu v používání podřízených vojsk. Musíme se — podle slov L. Harta — naučit umění »tankové války« do začátku války tak, jak se tomu svého času naučili Němci.

5. Při průlomu obrany a při násilném přechodu vodních překážek bude obrněná divise působit v prvním sledu. Možnost rychle soustředit útvary divise, ochrana pancířem a velká rychlost tanků prý plně opravňuje k takovému použití obrněné divise, zvláště po atomové přípravě. Všestranně použitelné obrněné transportéry M 59*), kterými je obrněná divise vyzbrojena, umožňují motorisované pěchotě překonávat velké řeky plaváním. Je nezbytné, aby takovouto možnost měly i tanky, protože obrněných divisí vyzbrojených lehkými bojovými vozidly bude

*) M 59 je plovoucí pásový obrněný transportér se zakrytou korbou, převáží 12 osob s osobním výstrojem a výzbrojí.

možná používáno v prvním sledu i při provádění námořních výsadkových operací.

6. Tanků se musí zpravidla používat hromadně. Dále M. L. Kejri tvrdí, že kdyby došlo k válce se Sovětským svazem, budou v prvním období ztráty Američanů na tancích velmi značné. Proto je třeba vytvářet velké zálohy tanků s připravenými osádkami. Je výhodné vytvářet také zálohy z obrněných divisí. V pěších divisích musí pravděpodobně být minimální počet tanků, nezbytný k přímé podpoře pěchoty a pro protitankovou obranu. Tankové boje v severní Africe i ve východní Evropě v průběhu druhé světové války je prý třeba pokládat za pravzory tankových sražení budoucnosti, a to jak s použitím, tak bez použití atomových zbraní. Polní maršál Rommel, připomíná M. L. Kejri, nás naučil hodnotit manévr masy tanků k dosažení rozhodných výsledků. Zkušenosti Guderiana a jiných německých generálů potvrzují, že je účelné vytvářet dostatečné zálohy k zabezpečení úspěchu ve sražení.

7. Na začátku války bude protivník používat v široké míře letectva. Proto nabývá velkého významu správná organizace přesunů vojsk a jejich protivzdušná obrana. Obrněné svazky je nutné přemísťovat do prostorů soustředění v noci. Ve dne musí být v úkrytech a musí být důkladně maskovány. Za pochodu se mají vyhýbat místům, v nichž je možné nahromadění bojových vozidel. Protivzdušná obrana přesunovaných proudů vojsk se může projevit jako účinná, jen když vojenské vzdušné síly vybojují nadvládu ve vzduchu. Se zřetelem k tomu je třeba již v míru připravit obrněné svazky a útvary na bojovou činnost za vzdušné převahy protivníka.

8. Nezřídka se bude obrněná divise používat v zadním voji odcházejících vojsk. Přesto se podle autora v programech bojové přípravy vojsk i vojenských učilišť a škol tomuto druhu bojové činnosti věnuje velmi málo času. Rovněž se o této otázce publikuje málo článků a knih. Není prý možné zapomínat na tu okolnost, že velení německých vojsk před druhou světovou válkou, i když nebylo nakloněno obranné strategii, věnovalo značnou pozornost výcviku vojsk v taktice ústupu.

Díky velké pohyblivosti a palebné mohutnosti může obrněná divise s velkým účinkem, větším než pěší divise, vést boj na zdrženou a krýt odchod silného svazku nebo svazu. Při plnění tohoto úkolu může obrněná divise zabezpečit výhru maximálního času na účet ztráty minimálního prostoru, vyhnout se vleklým bojům a způsobit nepříteli velké ztráty. Naše názory v minulosti na vedení boje na zdrženou předvíдалy vyčlenění nevelkých sil k obraně směrů možné činnosti protivníka, při čemž tyto síly musely podle možnosti odejít na následující postavení jen v noci. Při rozboru taktiky Sovětské armády za pronásledování ustupujících německých vojsk je prý třeba podtrhnout, že vojska budou pravděpodobně muset ustoupit do značné hloubky a věnovat velkou pozornost zabezpečení svých boků. Vzhledem na zvláštnosti obrněné divise je možné počítat, že je schopna vést boj na zdrženou i ve dne a maximálně využívat lécek a jiné překvapivé činnosti k zničení protivníka.

9. Při vedení mobilní obrany, soudí dále M. L. Kejri, musí obrněná vojska znát umění sovětských a čínských vojsk prosakovat bojovou sestavou obránce. Zkušenosti Němců ukazují, že jakákoli jednotka sovětských vojáků, kteří proniknou vpřed nebo se zmocní předsunutých po-

stavení, musí být urychleně zničena. V opačném případě, protože znají umění prosakovat a zakopávat se, nahromadí rychle velké síly, s kterými pak bude těžké vést boj.

Druhou zvláštností taktiky pravděpodobného protivníka je prý jeho snaha stůj co stůj zmocnit se výšin, a přitom provádět v nezbytném případě několikanásobné noční zteče. Proto při organizaci mobilní obrany musí být kladen hlavní důraz na řešení těchto problémů: vytvoření systému zvukových a světelných signálů v hloubce obrany k dávání výstrahy o objevení se protivníka; hlídkování mezi opěrnými body a uzly odporu; příprava záložních opěrných bodů a uzlů odporu; stavba frontálních i rokádních spojovacích sítí; rychlé používání místních záloh k zničení nevelkých skupin protivníka a organisování léček.

Ukazuje se, říká dále M. L. Kejri, že koncepce mobilní obrany odpovídá potřebám budoucí války. Zakládá se na využití pohyblivosti vojsk k rozdrčení útočícího protivníka.

Z těchto několika závěrů je vidět, že Američané počítají s všestranným použitím obrněné divise, což je nutno v našich cvičeních a při výcviku mít na zřeteli.

Organisace tanků a obrněných vojsk pro potřeby budoucí války

V této otázce lze pozorovat mezi západními vojenskými theoretiky usilovné hledání nových cest, které by přivedly k organizaci odpovídající potřebám příští války. I když formu organisace navrhuji různí autoři odlišnou, je možno pozorovat celkovou shodu v základních principech, kterým navrhovaná organisace má odpovídat. Je to především velká pohyblivost a manévrovost jednotek, jejich schopnost bojovat samostatně i delší dobu, nebýt tak jako dosud vázány na zásobování z těžkopádného týlu, mít schopnost přepravy vzduchem a ve srovnání se současnou organizací mít značně sníženy celkové počty osob i materiálu při značném zvýšení palebné a úderné síly.

Podplukovník M. L. Kejri, jehož názory jsou uvedeny již výše, pojednává ve stejném článku i o organizaci obrněných vojsk. Říká, že podle jejich názoru (Američanů) musí v nejbližší budoucnosti, a to v jakékolí míře, dojít ke změnám v organizaci všech svazků a útvarů pozemních vojsk, počínaje sborem a níže. Především jde o rozdělení tanků mezi útvary a svazky sboru k přetvoření sboru ve značně mobilní svazek.

Podle jeho názoru musí být likvidovány tankové roty pěších pluků. V pěší divisi je prý třeba mít jen jeden tankový prapor (středních nebo těžkých tanků). Lehké obrněné pluky mohou zůstat, ale tankové skupiny prý je třeba zrušit. To dá každému sboru možnost získat okolo 300 tanků, což má umožnit postavit ještě jednu obrněnou divisi. Takovýmto způsobem, t. j. novým rozdělením tanků, je prý možné dosáhnout větší efektivity v jejich použití a zformovat dodatečně několik obrněných divisí. Tato opatření mají umožnit mít dodatečně několik obrněných sborů ve složení tří divisí: dvou obrněných a jedné pěší (částečně mechanisované a částečně motorisované).

K zvýšení bojeschopnosti obrněné divise je prý nutné zabezpečit týlové jednotky vrtulníky a lehkými pancéřovanými bojovými vozidly

způsobilými pohybovat se terénem; zvětšit rozdíl mezi počtem osob v bojových a nebojových jednotkách zmenšením administrativního a týlového personálu; mít čtyři stejné tankové roty v praporu těžkých tanků; zlepšit takticko-technická data tanků a jiných obrněných vozidel.

Generálmajor v záloze E. Vanty píše v belgickém časopise »L'Armée — La Nation« čís. 1 z roku 1956, v článku pod názvem »Vliv atomových zbraní na organizaci a taktiku vojsk« rovněž o organizaci obrněné divise. V svém článku říká, že otázky spojené s organizací obrněné divise dávaly vždy podnět k sporům a k různým názorům na její složení, a to v souvislosti s těmi úkoly, které měla plnit divise a které byly velmi různé.

Ve svém článku se odvolává na názory skupiny důstojníků různých druhů vojsk, které byly uveřejněny v belgickém vojenském časopise »Bulletin de cavalerie« a jež hovoří o tom, že je nutné odstranit základní rozdíl, který v současné době existuje mezi pěšími a obrněnými divisemi. Jak pěší, tak i obrněná divise, musí být složeny z analogických jednotek, i když vztah mezi nimi, a to v závislosti na typu, bude různý. Místo útvarů, které se v základě skládají z jednotek jednoho druhu vojska, musí prý mít divise vševojsková skupení.

Podle názoru této skupiny důstojníků musí se obrněná divise skládat ze štábu divise, z průzkumného pluku, ze tří vševojskových skupení a ze skupiny obsluhy.

Průzkumný pluk musí být vysoce mobilní. Může mít na příklad tři eskadrony obrněných automobilů (francouzské obrněné automobily »Panar«, váhy 12,5 t, výšky 2,5 m, vyzbrojené 75mm kanonem a spřaženým kulometem).

Každé vševojskové skupení musí mít odpovídající průzkumnou jednotku (eskadronu obrněných automobilů). Vševojskové skupení by mělo mít velmi mohutné prostředky, jako na příklad tankový prapor ve složení dvě roty středních tanků a rotu těžkých tanků (každá rota 17 tanků).

Pěší jednotky ve vševojskovém skupení mohou prý být zastoupeny jedním pěším praporem zjednodušené organizace. Tento prapor by se skládal ze tří pěších rot, které by měly ve výzbroji značné množství protitankových prostředků, a z roty těžkých minometů nebo z roty lehkých tanků.

Ve složení vševojskového skupení je prý rovněž nutné mít oddíl lehkého samohybného dělostřelectva a lehký protiletadlový oddíl o čtyřech až pěti bateriích. Všechny zbraně dělostřelectva mají být samohybné.

Pro upotřebitelnost v Belgii je prý nutné mít obrněné divise určené hlavně k plnění taktických úkolů.

Dále uvádí autor návrhy plukovníka de Vergifaucce na vytvoření obrněné divise zhruba o 9690 osobách. Tato divise by měla 239 tanků (23 lehkých, 142 středních a 74 těžkých), tři mechanisované pluky a pět dělostřeleckých oddílů. Počítá však, že divise nemusí mít vševojsková skupení.

Počet osob v obrněné divisi, podle autorova předpokladu, je prý 9850. Odborníci prý počítají, že svazek typu obrněné divise může mít maximálně 10 000 osob.

V závěru stati říká autor, že studium posledních theoretických úvah a zkušeností z provedených cvičení nutí učinit tyto závěry:

1. Obrněné svazky je nutné odlehčit a přizpůsobit je plnění úkolů za používání atomových zbraní. To je možné udělat postupně tím, že se ze začátku změní množství jednotlivých již existujících druhů zbraní a bojové techniky (tanků, obrněných transportérů, dělostřelectva) a pak se přejde k technickému zdokonalení materiálu.

2. Zvláštního významu nabývají v soudobých podmínkách vševoj- sková skupení, avšak jejich existence značně ztěžuje a činí složitým ve- lení vojskům.

Uvedené názory jsou jen malým nástinem některých řešení organisa- ce obrněné divise podle návrhů některých západních vojenských odbor- níků. Tito odborníci byli většinou pro zachování obrněných i pěších di- visí. Vyskytuje se však řada dalších, mezi nimi i maršál Montgomery, kteří navrhuji zrušit pěší i obrněné divise a vytvořit speciální jedotypo- vou divisi.

Přes obsáhlou a širokou diskusi, která je o této otázce vedena, nebylo dosud přikročeno k podstatným praktickým opatřením. Je však třeba vidět, že západní armády přikládají nalezení nejvýhodnější organizace svazků pro atomovou válku velký význam. Jak velký, je vidět nejen z theoretické diskuse v odborných vojenských časopisech, ale i z toho, že v hlavních kapitalistických armádách jsou vytvořeny zkušební svazky, na nichž se výhody a nevýhody navrhovaných organizací ověřují a zkou- šejí. Je tedy možno předpokládat, že vbrzku může dojít ke změnám v organizaci dosavadních svazků.

Směr vývoje nových konstrukcí tanků pro budoucí válku

Tato otázka je zkoumána s několika hledisek. Je třeba vidět, že se po druhé světové válce práce na vytvoření nových typů tanků ubíraly cestou rozvoje tanků všech váhových kategorií, mezi nimi i těžkých. Těžkým tankům byla věnována velká pozornost a v roce 1954 byly v USA zahá- jeny práce i na tanku s motorem na atomový pohon, s kanonem ráže 155 mm (Kanadský časopis »Ottawa Forces Journal«, 8. března 1955) a ve Velké Británii byly provedeny zkoušky s tankem poháněným plynovou turbinou. Tato konstrukce byla určena pro těžký tank (časopis Velké Britannie »Sphere«, 9. října 1954).

V současné době mají USA lehké tanky se 76mm kanonem, střední tanky s 90mm kanonem a v omezeném množství těžké tanky se 120mm kanonem. Armáda Velké Britannie je vyzbrojena středními tanky Centu- rion s kanonem ráže 83,8 mm (podle váhy je tento tank možno počítat mezi těžké) a těžkým tankem Conqueror s kanonem ráže 120 mm. Ve Francii jsou vyráběny lehké tanky AMX se 75mm kanonem, avšak po- kračuje se ve vývoji těžkého tanku se 120mm kanonem.

Rozbor materiálu cizího tisku ukazuje, že nehledě na tanky, které jsou ve výzbroji a ve vývoji, lze pozorovat tendence upustit od používání těžkých tanků. Podle názorů specialistů kapitalistických států ztrácejí těžké tanky za vysoce manévrové války, za použití atomových a termo- nukleárních zbraní do jisté míry svůj význam.

Úvahám o tom, jaké musí být tanky v soudobých podmínkách a je-li účelné mít ve výzbroji těžké tanky s mohutným pancířem, je věnováno mnoho článků v různých vojenských časopisech.

V článku »Tanky pro atomovou válku« (»Ordonanc«, květen — červen 1955) kritizuje kapitán Berni bojové vlastnosti tanků, které jsou dnes ve výzbroji armády USA. Ukazuje řadu základních vlastností, jimiž se podle jeho názoru musí vyznačovat tanky při bojové činnosti za použití atomových zbraní.

Autor tvrdí, že současné americké tanky budou málo výhodné pro použití v atomové válce, protože jsou málo mobilní, zvláště v členitém terénu (mají velký specifický tlak a malý akční radius). Podle jeho názoru může být důstojným partnerem atomových zbraní jen velmi pohyblivý tank.

Kapitán Berni má za to, že tanky musí mít nejen taktickou, ale i operačně strategickou pohyblivost, to znamená, že musí být takové, aby je bylo možno přemisťovat vzduchem. Ve spojitosti s tím ukazuje, že USA mohou vyrobit letouny pro přepravu tanků, mezi nimi i letouny pro přepravu tanků T 43, to však bude nevýhodné, protože pro každý tank bude třeba vyrobit jeden letoun.

Dále dochází k závěru, že je nemyslitelné snažit se vyrobit takový pancíř, který by odolal protitankovým zbraním. Soudobé granáty probíjí každý pancíř. Proto je nutné, aby tank měl takový pancíř, který by v plné míře chránil osádku tanku, jeho výzbroj a výstroj před střepinami granátů a před palbou pěchotních zbraní a rovněž před světelnými účinky atomových zbraní.

Tank určený k vedení bojové činnosti za použití atomových zbraní, končí autor, musí mít malou váhu, což zabezpečí jeho přepravu vzduchem, potřebnou rychlost, dostatečný akční radius, vysokou průchodnost, a musí být nezávislý na zásobovacích základnách.

V článku »Těžký nebo lehký tank« (»Revue de forces Francaise de L'est čís. 5 z r. 1956) jsou krátce shrnuty úkoly, které tanky plnily od doby, kdy se po prvé objevily na bojišti, až do dnešní doby.

Tanky se prý v první světové válce objevily proto, aby učinily konec posílní válce. Tenkrát se jim ukládaly úkoly, jako je rozrušit drátěné zátarasy, překonávat zákopy, ničit automatické zbraně. K plnění těchto úkolů musel mít tank dostatečnou váhu, pásový podvozek a poměrně mohutnou výzbroj, která se ve většině případů skládala z děla a ze spřaženého kulometu. Mimo to potřeboval pancíř způsobit chránit osádku před střepinami a střelami ručních zbraní. Rychlost tanku v této době neměla velkou úlohu, protože jeho pohyb byl spojen s pohybem pěchoty.

Od roku 1918 až do roku 1939 se názory na použití tanků podstatně změnily. Použití tanků dostalo masovější ráz. Jejich úloha již nezáležela v doprovodu pěchoty, nýbrž v dosažení rozhodujících výsledků v boji na základě rychlých a překvapivých ztečí samostatnými tankovými svazky.

V druhé světové válce dosáhly ohromného významu velké samostatné tankové svazky. Těžký tank vládnoucí mohutnou výzbrojí byl »králem« ve sraženích, protože jeho pancíř mohl ještě odolávat granátům.

V článku se dále říká, že technický pokrok dosažený po druhé světové válce nutí změnit názory na použití těžkých tanků. Granáty s kumu-

lativní náplní a atomové zbraně pancíř překonaly. V nynější době nemůže žádný pancíř odolat současným protitankovým granátům.

V souvislosti s tím je dána otázka, proč pokračovat v konstruování složitých a drahých tanků, které se obtížně obsluhují a vyžadují těžkopádný tyl, jestliže obyčejný tančík vybavený jednoduchou zbraní může přinést stejné výsledky. Jestliže se ochrana pancířem stala málo účinnou, nestojí za to ztrácet 150 milionů franků na výrobu jednoho tanku, ale výhodnější je za tytéž peníze vyrobit deset lehkých bojových vozidel majících dohromady daleko větší palebnou sílu.

Přivrženci těžkých tanků se prý ohánějí tím, že soudobá armáda musí mít tanky pro průlom. Ale vždyť právě při zteci velmi silně vybudované obrany využívají tanky hlavně své palebné síly. Kromě toho je málo pravděpodobné, že by se úkol průlomu ukládal tankům v době, kdy může tento problém lehce vyřešit atomová zbraň.

Se zřetelem k tomu, že rozrušení obranných objektů vahou tanku ztratilo již svůj význam a že jeho pancéřování neposkytuje plnou ochranu, činí autor závěr, že rychlost v strategickém plánu dosáhla mimořádného významu. Jinými slovy řečeno, výchozí podmínky, které sloužily za základ při konstruování prvních tanků, ztratily v současné době svůj význam.

Při vytváření budoucího francouzského tanku bude prý třeba mít na zřeteli tyto faktory:

— Francouzská armáda má především úkol ochrany zámořských držav. Proto musí být tankové svazky připraveny k činnosti v zámořských územích, kam bude nejvýhodnější přepravovat je vzduchem. Proto nemůže být ani řeči o tom, že by tyto svazky byly vyzbrojeny 60tunovými tanky, nýbrž naopak bude nutné vyzbrojit je velmi lehkými tanky, které však budou mít mohutnou palebnou sílu.

— Ničivé účinky atomových zbraní vyvolávají nutnost mít velké množství svazků vyzbrojených lacinými tanky, jejichž efektivnost v terénu bude stejná jako nevelkého množství těžkých tanků.

— A nakonec by prý vzhledem na neustále klesající finanční možnosti Francie bylo nerozumné vyzbrojovat armádu drahými tanky, kterých v zámořských oblastech nemůže být využito, které vyžadují složité obsluhy a nemají žádné přednosti v palebné síle před lehkými tanky.

V závěru článku se poznamenává, že těžké tanky vyrábějí všechny velké státy. Vystává však otázka, není-li v současné době vzhledem k progresivnímu rozvoji v oblasti protitankových granátů výhodné, vytvořit tankovou armádu dostatečně silnou, avšak velmi pohyblivou a desetkrát lacinější než armády některých velkých států, které jsou vyzbrojeny těžkými tanky. Bylo by prý hřích této možnosti nevyužít.

V těchto názorech se zhruba odrážejí oficiální názory, které panují v současné době ve francouzské armádě.

Francouzi, upustivše od výroby těžkých a drahých tanků, i když několik zkušebních typů bylo vyrobeno, vytvořili v posledních letech celou »rodinu« bojových vozidel na podkladě základního lehkého tanku AMX, který váží 14,5 t, je vyzbrojen kanonem ráže 75 mm (počáteční rychlost protipancéřového granátu 1000 m/vt.) a pohybuje se maximální rychlostí 65 km za hodinu.

K těmto typům bojových vozidel patří i 105mm samohybná houfnice, 40mm samohybný protiletadlový kanon, obrněný transportér pro 12 osob a speciální obrněné dilensko-vyprošťovací vozidlo vybavené jeřábem (nosnosti 5 t), zvedákem a jinými prostředky potřebnými pro opravy a odsun uvedených poškozených vozidel z bojiště.

Mimo to je ve Francii vyroben lehký tančík speciální konstrukce, nižší než jeden metr. Osádka tanku, skládající se ze dvou mužů, v tančíku leží. Váha tančíku 1,5 t, maximální rychlost 90 km/hod. Na tančíku může být protitankový kanon, bezzákluzové dělo nebo minomet. Podle názoru francouzských specialistů může být tohoto bojového vozidla účinně používáno jako prostředku pro boj s tanky. Mimo to je ve Francii namontováno pro boj s tanky na 1/4 tunových automobilech zařízení k odpalování řízených reaktivních granátů SS 10. Je možné předpokládat, že zkušenosti Francouzů budou uplatněny i v jiných státech.

Je známo, že Američané ihned po vyrobení lehkého tanku AMX ve Francii jej koupili a bedlivě studovali jeho vlastnosti.

V článku »Lehčí tanky« (»Armor«, březen — duben 1956) ukazuje Richard Ogorkievič na tendenci stálého růstu váhy tanků v různých armádách od začátku druhé světové války do současné doby.

Výsledkem tohoto růstu, říká autor, zvyšuje se výrobní cena tanků, jejich obsluha se stává čím dál složitější a pohyblivost tankových jednotek se zmenšuje. Proto se v současné době projevuje tendence odklonu od velmi těžkých, ne však zrovna nejlepších tanků a čím dál větší pozornost se věnuje konstruování velmi lehkých tanků, což má jistě své přednosti, již jen na příklad ve zmenšení výdajů na jejich výrobu.

Při rozboru možných cest k snížení váhy tanků upozorňuje autor na takové, jako je zlepšení výzbroje, zdokonalení motoru, zmenšení zásob a různého vezeného zařízení, snížení počtu osádky, kterou při použití automatického nabíjení mohou tvořit dva muži (řidič tanku a velitel tanku, který by byl zároveň střelcem). Za nejlepší cestu k snížení váhy tanku považuje zkonstruování velmi lehké základní výzbroje tanku a zmenšení tloušťky pancíře.

V závěru podotýká, že budoucnost tanků závisí především na vývoji lehké výzbroje a na vypracování taktiky použití tanků, založené na rozhodném odklonu od ideje »pohyblivé pevnosti«, za niž byl tank pokládán v minulosti.

K stejným závěrům dochází i F. M. Miksche ve své knize »Atomic Weapons and Armies« (obsah uveřejnila Vojenská mysl čís. 4/1956). »Slabost moderních tanků není v jejich zranitelnosti. Ta je poměrně malá. Zranitelnost vojska je však ve zranitelnosti pomocných služeb, na kterých je toto vojsko závislé.

Jaké jsou tu možnosti do budoucna? Jedna z možností je snížit váhu tanků, aby se tak získala možnost vozit pohonné hmoty a munici. Nejlepší ochrannou pro tanky není tlustá »kůže«, nýbrž síla výzbroje a mobilnost. První umožňuje tankům zasáhnout nepřítele na větší vzdálenost a druhá umožňuje využívat mnohem více krytů. Redukce pancíře by automaticky snížila váhu a tím by se zvětšila mobilnost. Části této váhy by mohlo být využito k vození pohonných hmot a munice, čímž by se zvětšila nezávislost tanků na zásobovací službě.

Z uvedených článků uveřejněných v zahraničních vojenských časopisech je zřejmé, že v názorech na použití těžkých tanků v soudobé válce nastaly v kapitalistických státech změny. Výsledkem toho je, že v současné době jen Velká Británie pokračuje ve výrobě těžkých tanků, i když ve zmenšené míře.

Vzhledem na změny v názorech cizích vojenských specialistů na účelnost použití těžkých tanků je možné předpokládat, že se nové typy těžkých tanků v nejbližší době neobjeví. Úsilí zahraničních konstruktérů bude pravděpodobně zaměřeno na konstruování lehkých a středních tanků majících mohutnou výzbroj při poměrně slabém pancéřování, vysokou průchodnost a pohyblivost a rovněž velký akční radius, dosahovaný značně zdokonaleným motorem.

Zpracoval major Antonín Skácel.